

Tisdagen den 12 januari

Kl. 15.00

*Kompletteringsval till
utskott**Om värme- och venti-
lationsproblemen i bo-
stadshus och offentliga
byggnader***1 § Kompletteringsval till utskott****Anf. 1 TALMANNEN:**

Folkpartiets riksdagsgrupp har som suppleant i jordbruksutskottet under Bengt Roséns ledighet anmält hans ersättare Bengt A Klang.

Talmanen förklarade vald till

suppleant i jordbruksutskottet

Bengt A Klang (fp)

2 § Svar på interpellation 1987/88:133 om värme- och ventilationsproblemen i bostadshus och offentliga byggnader**Anf. 2 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:**

Herr talman! Siw Persson har frågat mig när och hur jag tänker påverka byggbranschen att bygga – vad hon kallar – "friska hus".

Bakgrunden till frågan är att vissa människor i relativt nybyggda hus har problem i form av huvudvärk, ögonirritation, luftrörsbesvär och hudutslag.

Låt mig först konstatera att vi i dag vet ganska litet om orsakerna bakom dessa symtom. Antagligen är det fråga om en effekt av flera samverkande faktorer, bl. a. nya byggnads- och inredningsmaterial och bristfällig ventilation. Men det kan också finnas andra faktorer som vi i dag vet för litet om. Osäkerheten om orsaker och orsakssamband är stor. Vad det först och främst handlar om är att vi behöver mer kunskaper.

Gårdagens bostadshus var i tekniskt avseende ganska enkla, till skillnad mot dagens mer komplicerade byggnader. Förr orsakades hälsoproblem av trångboddhet, drag, fukt och bristfälliga sanitära förhållanden i bebyggelsen. Dessa problem har till stor del undanröjts genom en massiv och medveten bostadspolitisk satsning som gjorts möjlig bl. a. genom den tekniska utvecklingen inom byggområdet.

Det faktum att bostadshusen har blivit mer komplicerade att bygga och använda innebär att de måste vara både välbyggda, driftsäkra och försedda med enkla och tydliga instruktioner för att de skall fungera bra. De måste också brukas och underhållas på lämpligt sätt för att fungera väl under hela brukskedet. Detta gäller inte minst för att inomhusklimatet skall vara bra.

Det var bl. a. mot denna bakgrund som jag föreslog att den nya plan- och bygglagen skulle innehålla ett generellt krav på att alla byggnader och anläggningar skall underhållas så att de i allt väsentligt bibehåller sina egenskaper.

Åtgärder har också vidtagits för att komma till rätta med hälsoproblem i äldre hus. Sedan två år tillbaka kan ägare till fukt- och mögelskadade hus få hjälp genom småhusskadenämnden. I årets budgetproposition föreslår regeringen att riksdagen anslår medel som kan användas för att vidta åtgärder mot radon i egnahem.

Jag nämnde inledningsvis att vi behöver ökad kunskap om sambandet mellan ohälsa och den bebyggda miljön. Byggforskningsrådet har sedan lång tid ett särskilt forsknings- och utvecklingsprogram som rör dessa frågor. Klimat och miljö i bebyggelsen är enligt det forskningspolitiska beslutet våren 1987 (prop. 1986/87:80 bil. 9, BoU 19, rskr. 294) ett av rådets prioriterade områden.

Som Siw Persson väl känner till är det främst planverket, socialstyrelsen och arbetarskyddsstyrelsen som från samhällets sida har att bevaka hälsoskyddet i inomhusmiljön. På förslag av dessa tre myndigheter ställde regeringen under år 1984 medel till förfogande för en utredning om hälsorisker i inomhusmiljön. Vid årsskiftet 1986-1987 var utredningen färdig och överlämnades till regeringen i somras. Rapporten är nu genom myndigheternas försorg på remiss hos andra organ och experter inom bygg-, fastighetsförvaltnings-, miljömedicin-, hälsoskydds- och arbetsmiljösektorn.

Den statliga allergiutredningen (S 1986:02), som tillsattes under våren 1986, behandlar också den bebyggda miljön från hälsosynpunkt. Under hösten har byggfrågorna kommit i fokus av utredningens arbete. I slutet av förra året höll utredningen ett brett upplagt möte med olika branschföreträdare för att informera dem om hälsoproblem i byggnader och diskutera olika vägar för att få en bättre inomhusmiljö.

Åtskilligt har alltså gjorts för att förmå byggbranschen att bygga "friska hus". Det har skett både genom lagstiftning och genom ett ökat engagemang från de centrala och lokala tillsynsmyndigheterna inom hälsoskyddsområdet. Så snart resultatet av remissbehandlingen av myndigheternas rapport och allergiutredningens förslag föreligger är jag beredd att ta initiativ till de ytterligare åtgärder som kan behövas.

Anf. 3 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Jag vill tacka bostadsministern för svaret på min interpellation rörande de problem som så många människor blir utsatta för när de vistas inomhus. Men, bostadsministern, det är inte så som det står i svaret, att bara "vissa människor i relativt nybyggda hus har problem i form av huvudvärk, ögonirritation, luftrörsbesvär och hudutslag".

Vi vet att en tredjedel av barnen och en fjärdedel av de vuxna är överkänsliga. Vi vet också att 1,5 miljoner svenskar är allergiker och att 20 % av dessa är barn och ungdomar. I allergiutredningens direktiv 1986:7 står bl. a.:

"Alla fakta talar för att allergisjukdomarna och andra överkänslighetsreaktioner ökar inom befolkningen, både bland barn och vuxna. Allergisjuk-

vården kräver kontinuerligt ökade resurser. Sjukdomarna utlöses av faktorer i miljön. En rad olika samhällsområden är berörda, bl. a. samhällsplaneringen, arbetslivet, boendemiljön samt förskole- och skolmiljöerna. Den enda framkomliga vägen för att minska det lidande och de besvär som sjukdomarna förorsakar är att i möjlig utsträckning förebygga att besvären och sjukdomarna uppstår.”

I Faktablad från socialdepartementet den 7 december 1987 redovisas följande uttalande av allergiutredningen: ”Enligt en expertgrupp inom WHO drabbas upp till 30 % av nya eller ombyggda fastigheter av 'sjuka hus'-problem.”

Det är alltså många människor i både nya och ombyggda hus som har problem med inomhusmiljön. Dessa problem beror inte på enbart ventilations- och värmeförhållanden, som det står i svaret. Problemen beror även på konstruktionsfel i byggnaderna samt på valet av inrednings- och byggnads-material.

Allergiutredningen säger enligt vad som står på s. 3 i den tidigare citerade redogörelsen Faktablad från socialdepartementet: ”Även om heltäckande kartläggning saknas av de 'sjuka husen' och antalet drabbade människor vet vi tillräckligt om sambandet 'sjuka hus'/sjuka människor för att

- uppmärksamma de överkänslighets- och allergiproblem befolkningen drabbas av
- belysa den orsak våra byggnader utgör samt
- med branschföreträdare diskutera möjligheten att få sundare hus och allergivänligare hus.”

Osäkerheten om orsaker och orsakssamband är alltså inte så stor som bostadsministern hävdar i sitt svar. Och det är inte först och främst fråga om att vi behöver mer kunskaper. Naturligtvis behöver vi mer kunskaper, men vi behöver inte vänta ytterligare för att börja handla och göra något åt de problem som vi vet finns – och dessutom vet vi hur de skall åtgärdas.

Bostadsministern talar också i sitt svar om att åtgärder vidtagits för att komma till rätta med hälsoproblem i äldre hus och att ägare till fukt- och mögelskadade hus sedan två år tillbaka kan få hjälp genom småhusskadenämnden. Det hade varit välgörande om bostadsministern samtidigt talat om hur ”väl” denna inrättning fungerat under dessa två år.

Låt mig ta några exempel:

Ärendesituationen hos den statliga fonden för fukt- och mögelskador var den 15 oktober 1987 följande.

Inkomna ärenden: 510

Slutligt avgjorda ärenden: 121

Avgjorda ärenden: Bifall 62

Besluten om bifall innebär att ca 6 milj. kr. har ställts till de sökandes förfogande.

Ärendesituationen hos småhusskadenämnden den 15 oktober 1987 var följande.

Inkomna ärenden: 318

Slutligt avgjorda ärenden: 75

Avgjorda ärenden: Bifall 4

Jag har tagit reda på att ett bolag under 1987 beräknats komma att medverka till att förlikningar vad gäller ersättning för fukt- och/eller mögelskador på småhus ingås till ett belopp av ca 100 milj. kr. och att värdet av totala antalet förlikningar i landet på detta område under 1987 i vart fall inte torde understiga det dubbla beloppet.

Bostadsministern kan väl ändå inte påstå att regeringen har varit särskilt framgångsrik i sina insatser när det gäller att hjälpa människor som råkat ut för fukt- och mögelskador?

Säkerligen vet bostadsministern att det i 7 § lagen om kemiska produkter står: "Den som yrkesmässigt hanterar eller importerar en kemisk produkt skall ha tillgång till den kemiska och toxikologiska kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens omfattning och produktens egenskaper. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter i detta hänseende."

Herr talman! Varje år kommer det 5 000–6 000 nya kemiska ämnen. I dag produceras mer än 500 nya byggmaterial per år. Vi har en lagstiftning som säger att vi skall kunna kräva att få reda på vad det är i de olika byggnadsmaterialen. Men den lagstiftningen fungerar inte.

Låt mig ta ett annat exempel. År 1970 var kravet på luftflödet i ett ventilationssystem 20 liter per sekund. År 1987 var kravet på luftflödet 4 liter per sekund. Man behöver inte vara särskilt sakkunnig för att förstå att med sådana bestämmelser kan inte luften vara särskilt bra i de utrymmen vi vistas i den största delen av dygnet.

Vi kan också se på anläggningskostnaderna för ventilationsanläggningar och dessas andel av totalkostnaderna. När det gäller bostäder är andelen ca 2 % av totalkostnaderna. För skolor och daghem är den ca 4 %.

Herr talman! Det finns alltså flera olika åtgärder som man redan hade kunnat vidta. Eftersom så inte skett borde man verkligen sätta i gång och göra något åt problemen nu.

Anf. 4 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag hade kanske inte tänkt mig att detta samtal i första hand skulle komma att handla om småhusskadenämndens verksamhet. Som svar på en direkt följdfråga i Siw Perssons inlägg vill jag säga att jag tycker att verksamheten med att komma till rätta med möglet i småhus är mycket framgångsrik.

Till att börja med är det inget fel om folk försöker förlikas. Det är inget fel om den som råkat ut för bekymmer med ett mögelskadat hus använder sig av de rättsliga möjligheter som finns för att komma till rätta med problemet. Det var när så inte kunde ske, eller när den enskilde hade stora svårigheter att hävda sig, som småhusskadenämnden kom till – för att hjälpa i första hand dem som hade hus som var byggda under en period av tio år tillbaka i tiden.

Nu har det visat sig att småhusskadenämnden i sin generositet har sträckt sig mycket längre och hjälper till även när det gäller hus som byggts för 30 år sedan. Detta måste sägas vara en generös inställning från samhällets sida. Det gäller hus som är 30 år gamla – hus som man har kunnat vistas i utan att göra något åt dem. Ändå träder staten in och står för kostnaderna. Den viktigaste åtgärden som har vidtagits i sammanhanget, och som Siw Persson inte alls nämnde, är att vi har infört ett obligatoriskt skydd för den enskilde som köper ett nytt hus. Detta skydd gäller både fukt och mögel och andra svårigheter som kan uppkomma, t. ex. att byggföretaget går i konkurs. Med stöd av denna försäkring har man fått ta över mer än 400 hus och förvalta dem.

Det som jag under senare år har gjort för att komma till rätta med detta problem avviker i så väsentlig grad från vad som förekommit under tidigare bostadsministrars, att det vore klädsamt om Siw Persson ville förklara att hon tycker att det som gjorts är bra, även om man kan önska mera i detta sammanhang.

När det sedan gäller frågan om byggskador i övrigt har Siw Persson och jag tydligt olika meningar om vad allergiutredningen har kommit fram till. Jag har noga tagit del av vad som framkom vid det seminarium som allergiutredningen kallade till strax före jul. Jag kan inte finna annat än att det råder bristande kunskap om sambandet mellan hur folk mår i husen och husens beskaffenhet. Därför har byggforskningsrådet prioriterat forskning om detta samband. Det visar sig nämligen att det när man undersöker varje byggmaterial för sig inte föreligger några hälsorisker. Men när byggmaterialen sammanförs kan risker lätt uppstå. I ett normalrum finns i dag ungefär 500 olika kemikalier samlade. Det är den sammanlagda effekten av dessa som skapar en hel del av problemen. På de områden där problemen varit kända har åtgärder vidtagits – det gäller bl. a. fukt, mögel och radon samt formaldehyd, dvs. limmen, och annat.

Jag säger nu till Siw Persson i mitt svar att vi, så snart resultatet från allergiutredningen föreligger, skall vidta ytterligare åtgärder, om utredningen visar att det finns behov av sådana. Det vore väl orimligt att dra slutsatser av allergiutredningens arbete på grundval av dess direktiv! Avsikten är väl att utredningen skall genomföra en undersökning, och den är i full verksamhet. Vi följer detta med stor uppmärksamhet och tar del av vad som framkommer.

Jag kan dessutom upplysa Siw Persson om att den plan- och bygglag som hon själv inte var med om att anta i riksdagen ger möjligheter för regeringen att föreskriva att nya byggnadsmaterial som tas i anspråk skall vara testade innan de används. På grundval av den nya plan- och bygglagen överväger regeringen för närvarande i vilken utsträckning det i fortsättningen skall ställas krav på att byggnadsmaterial måste vara testade av kemikaliekontrollen etc. för att få användas.

Arbetet pågår således och följs med uppmärksamhet. Osäkerheten är fortfarande stor om vad det är som föranleder en hel del av de problem som tycks uppstå i husen.

Anf. 5 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Först vill jag till bostadsministern säga att jag faktiskt var med om att fatta beslutet om plan- och bygglagen.

Jag hade aldrig drömt om att få ett positivt bemötande av min interpellation. Också jag har tagit del av allergiutredningen. Det är klart att man, som vi här har gjort, kan tolka saker och ting på olika sätt.

Även när det gäller det som bostadsministern sade om handläggningen av problemet med radon har vi olika uppfattning. Jag tror att jag kan tala för dem som är drabbade av radon genom att säga att de verkligen inte tycker att dessa ärenden har handlagts på ett sådant sätt att de kan vara nöjda.

Jag tycker att vi inte ytterligare behöver debattera statistiken för dessa olika fonder och nämnder utan att vi kan lämna den därhän. Statistiken talar på ett alldeles ypperligt sätt för sig själv. Vi vet att mellan 20 och 30 % av de hus som byggs i dag kommer att klassas som på något sätt sjuka hus. Jag gör då samma reflexion som andra har gjort, att det inom barnomsorgen under fyra års tid kommer att byggas barnstugor för ca 1 miljard om året. Det kommer alltså under fyra år att byggas för ca 4 miljarder. När man tar hänsyn till dessa 30 % som jag nämnde, finner man att det kommer att byggas sjuka barnstugor för omkring 1 miljard kronor. Har vi råd med det?

När det gäller VDN-fakta för byggnadsmaterial har vi ju faktiskt en lag beträffande kemiska emulsioner och annat. Men det är en lag som inte fungerar. Det verkar vara mycket svårt att få fram VDN-fakta för byggnadsmaterial här i Sverige. Men jag kan berätta för bostadsministern att en mattläggare som skulle exportera till Sovjetunionen avkrävdes VDN-fakta och att detta då gick att få fram.

Det finns alltså skäl för fortsatt forskning, så att vi får mer fakta. Men vi vet faktiskt redan i dag väldigt mycket. Jag hävdar med bestämdhet att vi inte har råd att vänta. Vi måste arbeta med det vi känner till och redan nu kräva att det för sådana byggmaterial där det råder osäkerhet skall krävas bevis för att de är ofarliga – annars skall de inte få användas. Bostadshusen är inga laboratorier. Experiment skall göras i laboratorier.

Anf. 6 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Siw Persson säger att hon inte hade väntat sig något positivt svar. Därför borde väl svaret ha varit en ganska glad överraskning. Där säger jag ju att vi följer dessa utredningar med uppmärksamhet och att vi är beredda att vidta de åtgärder som det enligt det pågående utredningsarbetet kan framkomma behov av. Jag redovisar också vad vi har gjort på flera områden där det har förelegat tillräcklig kunskap.

Siw Persson undrar hur många sjuka daghem som skall byggas och hur mycket detta skall få kosta. Men om kunskapen är så stor som Siw Persson gör gällande att den är, varför använder sig då kommunerna av material som de vet är felaktiga? Det föreligger inte något tvång för kommunerna att bygga sjuka daghem. Om kunskapen enligt Siw Persson finns i tillräcklig omfattning, varför använder man då dessa material? Kommunerna har ju egen expertis och ett eget ansvar. Det brukar verkligen inte vara vanligt att företrädare för det parti som Siw Persson tillhör skriker efter att vi skall utfärda fler normer och bestämmelser – det har ju under en lång period varit

ett fasligt liv om att det är för mycket av sådant. Man säger att allting skulle bli bra om bara kommuner och enskilda fick handla själva. Varför bygger inte kommunerna åt mig säga hälsosäkra hus, om kunskapen på detta område redan finns?

Anf. 7 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Det är ju så att beställare har ett mycket stort inflytande, och beställare är inte bara kommuner utan även landsting och statliga organ av olika slag, t. ex. byggnadsstyrelsen. Det är naturligtvis viktigt att de lagar och paragrafer som finns också fungerar. Jag är verkligen inte ute efter att vi skall ha lagar och paragrafer i onödan, men det vore tacknämligt om de lagar som måste finnas utformades på ett sådant sätt att de gick att använda. Detta är mycket viktigt för en sittande regering och naturligtvis också för riksdagen. Det finns emellertid också något annat som man kan jobba med, nämligen frivilliga överenskommelser. I det avseendet kan alla inblandade parter, även bostadsministern och bostadsdepartementet, göra mycket om man har en positiv inställning. Det var det jag menade.

Låt mig sluta med att säga att det när det gäller problemen med sjuka hus är likadant i Sverige som i alla andra länder att myndigheter och övriga som jobbar med miljöfrågor i mycket hög grad är på alerten men att de olika bostadsorganen – och där inkluderar jag bostadsdepartementet – tyvärr inte är lika aktiva.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1987/88:142 om rättegångskostnaderna i skatteprocesser

Anf. 8 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Per Stenmarck har frågat justitieministern vilka initiativ hon är beredd att ta för att enskilda människor som frias i en skatteprocess inte skall behöva stå för sina rättegångskostnader. Interpellationen har överlämnats till mig.

Inom regeringskansliet bereds för närvarande ett betänkande från skatteförenklingskommittén i det här ämnet. Strävan är att regeringen under våren skall kunna förelägga riksdagen ett lagförslag som skall göra det möjligt att under vissa förutsättningar ersätta den enskilde för kostnader som han ådragit sig för att ta till vara sin rätt i en tvist om sin beskattning.

Anf. 9 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min interpellation.

Det händer ju vid olika tillfällen att man som riksdagsledamot riktar en fråga eller en interpellation till *ett* statsråd och får svar av ett annat. Anledningen till att jag riktade denna interpellation till justitieministern var dels att jag bedömde att frågan har betydelse för den enskildes rättssäkerhet, dels att jag för två år sedan hade en likartad debatt. Den gången var det

dåvarande justitieministern Sten Wickbom som besvarade interpellationen.

Det svar som jag fick den gången och det som jag fått i dag har vissa likheter. Båda statsråden uttrycker förståelse för problemet. Ingen av dem är beredd att uttala att det skall vara en princip att den som vinner en skatteprocess alltid skall få sina processkostnader täckta. Både finansministern och den dåvarande justitieministern hänvisar till det arbete som bedrivs inom skatteförenklingskommittén. Och båda säger sig ha för avsikt att göra någonting åt problemet.

Sten Wickbom förklarade att kommittén skulle vara klar med sitt arbete hösten 1986 och att regeringen därefter, som han sade, skulle ta ställning till vad som bör göras i frågan.

I dag säger finansministern: "Strävan är att regeringen under våren skall kunna förelägga riksdagen ett lagförslag -- --."

Det kommer ofta rapporter om enskilda människor som drivit skatteprocesser mot staten. En del av dessa människor har vunnit sina processer, men det har ofta skett till ett mycket högt pris. Den enskilde tvingas nämligen alltid att stå för sina processkostnader, oavsett domstolens utslag.

Den princip som jag menar borde gälla är att en enskild som segrar i en skatteprocess inte skall drabbas av några kostnader. I annat fall riskerar vi en situation där staten segrar, inte av juridiska skäl utan därför att den enskilde inte har råd att få rätt.

Vi kan ofta via massmedia nu följa enskilda ensamföretagares kamp för att hävda sin rätt. Ofta lyckas de, men det återstår ändå ett antal obesvarade frågor.

Hade de haft någon som helst möjlighet att ens försöka, om inte välvilligt inställda organisationer hade stått för stora delar av deras processkostnader?

Finns det andra människor i likartade situationer som inte kan få samma stöd och som därför tvingas avstå från att hävda sin rätt? Säkert är det så. Alla kan ju inte mobilisera stöd från olika småföretagarorganisationer – och det borde i rimlighetens namn inte heller behövas.

Skatteförenklingskommitténs förslag på detta område innehåller som jag ser det ett antal brister. En sådan är att det i förslaget sägs att man skall öppna en möjlighet för enskilda att få ersättning i ärenden om skatter. Men – märk väl! – huvudregeln skall fortfarande vara att den enskilde själv skall ansvara för sina kostnader. Ersättning till den enskilde skall utges endast undantagsvis, exempelvis om de åsamkade kostnaderna är högre än vad som kan anses skäligt.

En annan nackdel är att ersättningsfrågorna skall prövas först efter det att målet har avgjorts och dom följaktligen har avkunnats. Eftersom det inte är någon omöjlighet att handläggningen av ett sådant här ärende varar i uppemot fem år kan det komma att kosta den enskilde stora summor pengar. Advokaten lär inte dröja så länge med sin faktura. Detta löses inte av skatteförenklingskommitténs förslag.

Låt mig mot denna bakgrund få fråga finansministern:

1. I interpellationssvaret sägs att "vissa förutsättningar" skall vara uppfyllda för att den enskilde skall få ersättning. Vilka förutsättningar är det som då kommer att gälla?

2. Kommer skatteförenklingskommitténs förslag i denna del att vara avgörande för regeringens proposition?

Prot. 1987/88:49
12 januari 1988

Om rättegångskostnaderna i skatteprocesser

Anf. 10 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Finansministern har i sitt svar på Per Stenmarcks interpellation sagt att regeringen under våren skall kunna förelägga riksdagen ett lagförslag, som skall göra det möjligt att under vissa förutsättningar ersätta den enskilde för kostnader som han ådragit sig i en skatteprocess.

Det är utmärkt, men om detta förslag bygger på skatteförenklingskommitténs förslag är det inte bra. I praktiken innebär det förslaget att det endast i rena undantagsfall skall utgå ersättning. Det är i och för sig ett steg i rätt riktning, men förslaget verkar mera vara en möjlighet att ge ersättning i de mest komprometterande fallen än en allvarlig ansträngning att ge de skattskyldiga en lagenlig rätt till ersättning då de kämpat i årtal för att få sin materiella rätt tillgodosedd.

Om vi tittar på hur taxeringsprocessen i dag fungerar, finner vi att domstolen dömer på det material som taxeringsintendenten resp. den skattskyldige har tillfört. Av tabell 15 b i domstolsverkets rapport 1984:8 framgår att man hos de undersökta länsrätterna endast i 2% av målen företog åtgärder ex officio, alltså tog egna initiativ. Man kan alltså konstatera att det inte företas några åtgärder ex officio mer än i rena undantagsfall.

För att en sådan process skall bli något så när rättssäker är det viktigt att båda parterna i processen är jämnstarka och att båda parter har möjlighet och förmåga att ge en korrekt juridisk belysning åt sin uppfattning. Om den ena parten är i underläge kan hans rätt mycket lätt bli åsidosatt, utan att det beror på någons ovilja.

Taxeringsintendenten är part i målet, och eftersom taxeringsintendenten är den skattskyldiges motpart och domaren vanligen bara dömer på vad parterna har tillfört målet, är det således den skattskyldiges uppgift att förebbringa bevisning och genomföra den rättsliga argumentationen för sin ståndpunkt. De flesta skattskyldiga är i dessa situationer i ett ohjälpligt underläge. Det allmännas representant är en sakkunnig jurist, van att föra skatteprocesser, medan den skattskyldige kanske t. o. m. saknar kunskaper om vad det står i lagen i den omtvistade frågan och än mindre har kännedom om rättspraxis.

För att den skattskyldige skall kunna komma upp på samma nivå som taxeringsintendenten måste en sådan person helt enkelt ha tillgång till en jurist som är kunnig i skatterätt. Först när två jämnstarka motparter möts är rättssäkerheten tillgodosedd i en process, där domstolen dömer utifrån det material som färdigt presenteras i rätten.

Det här sakförhållandet som jag har försökt att beskriva bekräftas också av den debatt som fördes under 1986 angående den misstänktes rätt till offentlig försvarare i brottmålsprocessen, där bl. a. domare framfört att det var mycket enklare, och framför allt säkrare, att döma när den misstänkte hade en jurist vid sin sida.

Enligt mitt och folkpartiets synsätt behöver alltså den skattskyldige ha tillgång till juridisk sakkunskap för att rättssäkerheten skall vara tillgodosedd

Prot. 1987/88:49
12 januari 1988

*Om rättegångskost-
naderna i skatteproces-
ser*

på den här punkten. Frågan är då vem som skall bekosta den hjälpen åt den skattskyldige.

De skattskyldiga deklarerar sina inkomster på heder och samvete. Detta sker dessutom under straffansvar. Deklarationen bör därför äga vitsord, om man inte kan visa på något skäl däremot. Jag vill ge ett exempel:

Granskaren anser att deklARATIONEN är bristfällig och att inkomsterna därför tillförlitligen inte kan beräknas. Granskaren skönstaxerar den skattskyldige med t. ex. 100 000 kr. Eller också beviljar granskaren inte ett avdrag. Antag att den här bedömningen är felaktig juridiskt sett. Den skattskyldige som inte ens vet vad skönstaxering innebär och än mindre vet hur man försvarar sig mot en sådan åtgärd anlitar ett ombud. Ombudet, en jurist, kan efter viss utredning konstatera att bedömningen är felaktig. Han begär omprövning. Utan att behöva gå vidare till domstol får den skattskyldige rätt. Det har kostat den skattskyldige en hel del besvär samt arvode till sitt ombud för att få sin lagenliga rätt. Hade granskaren handlat korrekt, skulle den skattskyldige ha undgått den här kostnaden. Frågan är nu: Vem skall betala förfarandet?

Enligt nuvarande ordning skall den skattskyldige stå för kostnaderna. Motivet för denna ordning är att skattemyndigheterna och domstolarna lyder under den s. k. officialprincipen och därför har att även tillgodose den skattskyldiges intressen.

Men som jag redan tidigare har redovisat fungerar skatteprocessen i dag inte på det sättet. Förutom att domstolarna inte längre fungerar så, att de ex officio tar in nya uppgifter, har också skattereglerna blivit krångligare och mera svårtillgängliga. Detta i sin tur talar för att det behövs skattejurister för att den skattskyldige skall kunna ta till vara sin rätt.

Taxeringsprocessen kan utan vidare jämföras med processen i brottmål.

Taxeringsintendentens roll innehas där av åklagaren, och domstolen skall även där ex officio bevaka den enskildes rätt. Ändå anses det numera vara nästan självklart att den enskilde skall ha möjlighet till biträde av försvar i en brottmålsprocess.

Mot bakgrund av vad jag här har sagt skulle jag vilja fråga: Tror finansministern verkligen att skattskyldiga i Sverige kan våra skattelagar så bra att de är kapabla att själva föra sin talan i skattemål?

Anf. 11 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Hade jag haft svaren färdiga på Per Stenmarcks frågor, skulle dessa svar ha redovisats i interpellationssvaret.

Till Britta Bjelle vill jag säga att jag delar hennes uppfattning att vi har ett krångligt och svårtillgängligt skattesystem, som förvisso inte ens till fullo behärskas av riksdagens ledamöter – lika litet som regeringens ledamöter i alla avseenden behärskar det.

I övrigt, herr talman, har jag med stort intresse lyssnat till inläggen i denna debatt.

Anf. 12 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Finansministerns uttalande nu visar med stor önskvärd tydlighet att det verkligen är så, att den enskilde som skall driva en skatteprocess i normalfallet behöver all den hjälp som han eller hon kan få. Därför är det rimligt att man inför ett system, som innebär att den enskilde kan täcka dessa kostnader.

Som Britta Bjelle uttryckte det här är det viktigt att båda parter är jämställda. Så är det inte i dag. Det är just mot den bakgrunden som vi är många i olika partier som föreslår diverse åtgärder.

Den enskilde kan i en skatteprocess riskera att hamna i en mycket besvärlig situation. Om t. ex. en taxeringsnämnd vägrar att bevilja ett avdrag, debiteras skatten med detsamma även om ärendet förs vidare till länsrätten. Det kan röra sig om stora belopp och långa handläggningstider. Enligt tillgänglig statistik är normal handläggningstid i länsrätten 18–19 månader, och därefter bör den enskilde också ha en rimlig möjlighet att driva ärendet vidare i högre instans. Under hela denna tid har staten tagit hand om pengarna, och enbart detta kan göra att det blir omöjligt för den enskilde att driva en process. Han har helt enkelt inte råd att bevisa sin rätt, och det kan inte vara rimligt. Det finns i och för sig möjlighet att få anstånd, men då krävs det antingen att taxeringsintendenten, dvs. motparten, godkänner detta eller att det ställs en garanti, t. ex. att man pantsätter sitt hus, lånar pengar på bank eller liknande, och det är inte alltid det lättaste.

Jag upprepar vad jag sade i mitt inledningsanförande: Alla har inte tillgång till välvilligt inställda organisationer som är beredda att täcka deras kostnader. Därför borde det vara en huvudregel och inte enbart ett undantag att processkostnaderna täcks när målet avgörs till den enskildes fördel. Det borde vara en allmänt accepterad princip. Jag hoppas att den kommer att ligga till grund för regeringens fortsatta arbete när det gäller att få fram en proposition i ärendet.

Anf. 13 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Förenklingskommitténs förslag är alldeles för begränsat för att den enskildes behov då det gäller skatteprocessen skall tillgodoses. Den enskilde har en svag ställning, och om den skall kunna stärkas måste man gå längre än vad förenklingskommittén har gjort.

Eftersom reglerna är krångliga och alla vill skapa tilltro till skattesystemet, måste den enskilde vara säker på att han verkligen betalar rätt skatt och att han, om det blir något fel, kan få den juridiska hjälp som behövs för att det skall rättas till. Den enskilde kanske inte tycker om skatter, men på detta sätt kan han åtminstone tycka att det är ett rättvist system.

Överläggningen var härmed avslutad.

Om frisläppande av investeringsfonderna för maskiner och inventarier

Anf. 14 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Göte Jonsson har frågat mig om jag är beredd att vidta snara åtgärder, som innebär ett frisläppande av investeringsfonderna för investeringar i maskiner och inventarier.

Låt mig först säga att jag är helt överens med Göte Jonsson om att en hög investeringsnivå inom industrin är nödvändig för att uppnå en tillräcklig industriell produktionskapacitet och teknisk förnyelse. Industriinvesteringarna har vuxit väsentligt under de senaste fem åren. Enligt konjunkturinstitutet beräknas industrins investeringar ha legat nära 60 % högre 1987 än bottenåret 1982. I år väntas de öka ytterligare. Industriinvesteringarna är därmed tillbaka på samma nivå som under åren 1974–1976, innan det stora raset började. Bakom denna förbättring ligger framför allt den goda konkurrenskraft och lönsamhet som svensk industri har haft under en följd av år.

Det är mot den allmänna bakgrunden vi skall betrakta användningen av investeringsfonderna. Sedan 1985 gäller att de allmänna investeringsfonderna är frisläppta för maskininvesteringar endast inom stödområdena. Vidare har nyligen beslutats om ett frisläpp över hela landet för investeringar som avser att åstadkomma en bättre miljö.

Investeringsfondernas roll är att i första hand vara ett konjunkturutjämnande instrument. Fondfrisläpp bör därför övervägas först då det finns indikationer på en konjunkturavmattning. Den svenska ekonomin har den senaste tiden snarast visat tecken på överhettning: Industrins resursutnyttjande är utomordentligt högt. På stora delar av arbetsmarknaden råder brist på arbetskraft. Industriinvesteringarna ökade förra året med 15 % och bedöms i år öka med ytterligare 6 %, och det är framför allt maskininvesteringarna som växer. Även om börs krisen har skapat en betydande osäkerhet om den framtida utvecklingen, finns ännu inga tecken på att konjunkturutvecklingen är sådan att den motiverar den stimulans av investeringarna som ett fondfrisläpp innebär. Tvärtom riskerar en sådan att ytterligare driva upp pris- och kostnadsökningarna i den svenska ekonomin.

Mitt svar på Göte Jonssons fråga är därför att jag för närvarande inte överväger att föreslå regeringen någon utvidgning av nu gällande frisläpp av investeringsfonderna. Skulle utvecklingen visa sig ta en annan och väsentligt sämre väg än vad vi nu kan överblicka, är jag naturligtvis beredd att ompröva denna ståndpunkt.

Anf. 15 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min interpellation. Jag är av naturliga skäl inte nöjd, eftersom svaret går stick i stäv mot min egen uppfattning i den konkreta sakfrågan. Låt mig, herr talman, motivera varför.

Under en lång tid har man från näringslivets sida, och även från annat håll, krävt att investeringsfonderna skall släppas fria. Detta gäller inte minst kravet från verkstadsindustrin. Jag vill också i detta sammanhang peka på de

Om frisläppande av investeringsfonderna för maskiner och inventarier

framställningar som gjorts bl. a. från handelskammaren i Jönköpings län. Detta är angeläget för mig, eftersom många företag just i Jönköpings län, på grund av den företagsstruktur som finns där med mindre och medelstora företag, drabbas av finansministerns restriktion. Det är för mig obegripligt att finansministern inte lyssnar på näringslivets företrädare i denna viktiga fråga.

Finansministerns svar framstår egentligen som ännu mer obegripligt, om man ser detta utifrån finansministerns egen redovisning och bedömning i årets finansplan. Finansministern räknar t. ex. med ett underskott i bytesbalansen på inte mindre än 12 miljarder kronor. Detta visar att vi bl. a. har en för liten produktionskapacitet och att investeringar, i syfte att höja denna kapacitet, är angelägna. Finansministern gör motsatsen – han bromsar i stället.

Det är mycket beklagligt att regeringen och riksdagsmajoriteten inte lyssnade till moderata samlingspartiets krav från i våras, då vi redovisade konkreta förslag innefattande bl. a. frisläppande av investeringsfonderna. Då hade nyttiga investeringar varit på väg. Jag understryker detta med anledning av att det är ett känt faktum, att tidsåtgången från idé/beslut till genomförd investering ofta kan sträcka sig över en period av 12–24 månader. Trots det finansministern säger i sitt svar till mig talar allt för att vi nu har passerat högkonjunkturstoppen. Jag tycker därför att finansministern, med anledning av den tidsutdräkt jag redovisade nyss, borde ändra sitt beslut i den här frågan.

Jag vill också understryka att många uppfattar den nuvarande ordningen som orättvis och felaktig. Många företag anser att de blir godtyckligt behandlade. De stora företagen ges, ofta efter särskild prövning, förmåner som de andra inte får. Storföretagen förfogar för övrigt över 80 % av de medel som verkstadsindustrin avsatt till investeringar. De stora företagen behandlas särskilt och kan därför utnyttja medlen. De mindre och medelstora företagen får inte den här möjligheten och hamnar i ett besvärligt läge. Detta gäller inte minst underleverantörerna till storföretagen. Våra svenska underleverantörer konkurrerar faktiskt med underleverantörer i andra länder. De svenska storföretagen ställer krav på att de svenska underleverantörerna skall ligga väl framme när det gäller teknisk utveckling och investeringsförmåga i de egna företagen. Jag vet av erfarenhet från mitt eget län att just små företag, underleverantörer, har fått föra den diskussionen med de stora företagen.

Jag kan utifrån detta faktum inte heller acceptera finansministerns begränsade inflationsresonemang. Inflationen skall för övrigt enligt min mening inte bekämpas genom att produktiva investeringar hålls tillbaka, utan med andra åtgärder. Låt mig bara som exempel nämna stimulans för ökat hushållssparande. Det är för närvarande, som finansministern vet, katastrofalt lågt.

De svenska företagen möts av en hårdnande konkurrens, och de ökade kostnaderna måste mötas med ökad produktivitet, bl. a. genom positiva investeringar. Finansministerns tal om brist på arbetskraft är heller inte relevant, eftersom många investeringar är rationaliseringar som i sig innebär ett minskat behov av arbetskraft. Erfarenheten från mitt eget län visar att

Prot. 1987/88:49
12 januari 1988

Meddelande om interpellationer

företag i detta län har problem att få arbetskraft och därför ser en möjlighet att lösa sina problem och göra nya investeringar om de får använda investeringsfonderna.

Den tekniska och ekonomiska livslängden när det gäller produktionsutrustning minskar, den tekniska utvecklingen går snabbare och förslitningen av material i vissa fall fortare i samband med ett högt utnyttjande. Detta ställer också krav på nyinvesteringar. Många av våra duktiga företagsledare inom det s. k. övriga landet vill investera för att möta konkurrensen utifrån, och då är det beklagligt att regeringen säger nej till denna möjlighet.

Herr talman! Regeringens hållning är också orättvis från en annan utgångspunkt, nämligen när det gäller miljöinvesteringar. Många företag som nu inte får utnyttja fondmedlen har redan varit förutseende och gjort viktiga miljöinvesteringar. Dessa företag straffas nu och får inte använda medlen, och jag måste fråga om finansministern anser att detta är riktigt.

Jag vill till sist vädja till finansministern att ompröva sitt beslut och släppa investeringsfonderna fria. Sverige behöver i dag en långsiktig politik när det gäller att bygga ut och förbättra konkurrenskraften och utvecklingsförmågan. Den form av förlegad och styrande restriktionspolitik som regeringen står för på detta område är negativ, och detta gäller inte bara för de berörda företagen utan det gäller också för vår ekonomi i stort.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1987/88:69 till konstitutionsutskottet

1987/88:73 till justitieutskottet

1987/88:79 till socialutskottet

6 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 11 januari

1987/88:157 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till justitieministern om brottsbekämpningen i Malmö:

Malmöpolisen behöver förstärkas. Alltsedan de borgerliga partierna i Malmö bröt ett 66-årigt socialdemokratiskt maktinnehav i staden och vann kommunvalet 1985 har på många områden en positiv utveckling ägt rum. Tyvärr finns det något undantag, men detta beror inte på Malmö borgerliga majoritet, utan på det faktum att socialdemokraterna tillsammans med vpk dess värre har majoritet i riksdagen. Ett sådant undantag där utvecklingen stadigt varit negativ är brottsutvecklingen i Malmö och polisens resurser.

Vid en nyligen avhållen presskonferens uttryckte Malmöns dåvarande

polischef, nuvarande chefen för rikspolisstyrelsen, Nils Erik Åhmansson oro över polisens möjlighet att fullgöra sitt arbete. På grund av avgångar inom poliskåren som inte kompensrats är polisen i Malmö, och säkert även i andra storstäder, underbemannad. Sedan flera år har den socialistiska riksdagsmajoriteten konsekvent nekat att utöka antalet aspiranter till polisskolan.

Den utökning som nyligen i all hast beslutats är för liten och kommer för sent.

Läget i Malmö innebär att polisen tvingas prioritera mycket hårt. Detta upplevs som mycket besvärligt av stadens invånare, då dessa inte kan känna den trygghet de har rätt till. Dessutom är dessa prioriteringar besvärliga även från polisens sida, ty de polismän som tvingas till besvärliga avgöranden på grund av resursbrist är utsatta för en hård press.

Sammanfattningsvis kan sägas att socialdemokraterna, på grund av den låga intagningen av aspiranter tillsammans med den s. k. tjuvrabatten, dvs. att fängelsestraff som regel halveras med hälften, har en stor skuld till brottsligheten i Malmö.

Nu har statsrådet Leijon aviserat förändringar. Frågan är vad detta innebär konkret fråsett den i all hast beslutade, tyvärr otillräckliga, ökningen av antalet polisaspiranter.

Vilka åtgärder är statsrådet beredd vidta på kort sikt för att utöka polisens möjligheter att bekämpa brottsligheten i Malmö och därmed skapa större trygghet för stadens invånare?

den 12 januari

1987/88:158 av *Alf Svensson* (c) till justitieministern om åtgärder på narkotikaområdet:

På sistone har massmedia gång på gång informerat om att tull och polis, runt om i landet, gjort stora narkotikabeslag.

Personer som dagligen sysslar med att bekämpa den gruvliga narkotikahandlingen hävdar att Sverige är en attraktiv knarkmarknad. Under år 1986 beslagtogs 188 kg cannabis och 26 kg amfetamin. Under 1987 beslagtogs 227 kg cannabis och 65 kg amfetamin. Det görs gällande av de myndigheter som har till uppgift att hejda inflödet av narkotika att enbart ca 10 % av den narkotika som distribueras och försäljs i Sverige beslagtas, och att det knappast är tecken på större effektivitet från myndigheters sida att de beslag som gjordes under 1987 är större än de beslag som gjorts under 1986, utan att detta snarast är bevis för att mängden narkotika i omlopp ökat dramatiskt. Det har för övrigt redovisats att nya narkotikapreparat nu så att säga introduceras på den svenska marknaden. Jag åsyftar då crack.

Det är allom bekant att narkotikan rent medicinskt bryter ner och ödelägger dem som använder preparaten. Vi känner också väl till sambandet mellan narkotika och HIV-smittan. Att narkotikaberoendet leder till omfattande kriminalitet, stölder och våldsbrott är inte heller obekant för någon. Det kan finnas en risk för att narkotikabruket, eftersom det i regel frodas i kretsar vid sidan om etablissemanget, inte får den uppmärksamhet

Prot: 1987/88:49
12 januari 1988

Meddelande om inter-
pellationer

och blir föremål för de åtgärder som är nödvändiga. Om det förhåller sig så att narkotikabruket ökat under senare tid måste resoluta åtgärder vidtas.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga justitieministern:

Vilka åtgärder ämnar justitieministern vidta, utöver de ordinära, för att hejda och tränga tillbaka narkotikabruket i vårt land?

1987/88:159 av *Alf Svensson* (c) till socialministern om situationen för dialyspatienter:

Uppgifter från Läkaresällskapet gör gällande att enbart ca 40 % av dem som skulle kunna erhålla medicinsk hjälp genom dialys i realiteten får behandling. Samtidigt hävdas i svensk press att sjukvården i England enbart tar sig an dialyspatienter som är under 55 år. Dessa tidningsuppgifter har självfallet väckt stark indignation bland alla som tagit del av dem, och det har inte saknats vassa repliker om hur Margaret Thatcher visar brutalitet inom sjukvården. Är Läkaresällskapets uppgifter korrekta finns det emellertid inte den ringaste anledning att peka finger åt England, då har däremot de sjukvårdande myndigheterna i Sverige all anledning att förändra den svenska situationen för dialyspatienterna.

För närvarande kostar den svenska dialysverksamheten ca 700 milj. kr. per år. Om alla, således 100 % i stället för 40 %, skulle få tillgång till dialys, skulle kostnaden uppgå till ca 2 miljarder kronor.

Försvaret för den nuvarande svenska sjukvårdsmodellen har icke sällan varit att vi fordrar och ställer oss bakom en vård som inte graderar människor efter ålder eller inkomstförhållanden. Detta är självfallet en helt riktig ståndpunkt, att sjukvården skall vara solidarisk. Så är tydligen inte fallet för närvarande i Sverige.

Ämnar sjukvårdsministern vidta några åtgärder för att garantera att alla patienter som är i behov av dialysbehandling också skall få sådan?

1987/88:160 av *Evert Svensson* (s) till utrikesministern om konflikten mellan Israel och palestinierna:

Konflikten mellan Israel och palestinierna trappas upp alltmer. Orsaken är i grunden ockupationen, som nu pågått i över 20 år. Det är ett dystert jubileum.

Israels rätt till existens är ett historiskt faktum. FN rekommenderade en delning av Palestina i november 1947. Lika självklart är palestiniernas rätt till självbestämmande. De har blivit ett folk utan land och utan medborgarskap, i ett område där de ursprungligen helt dominerade. De lever mer eller mindre i diasporan.

En ockupation är i längden en omöjlighet. Det leder antingen till annektering eller till ett system där ena parten regerar över den andra. Ett ockuperat område måste t. ex. styras med särskilda lagar. Västbanken och Gaza lyder följaktligen under mer än 1 000 militära förordningar. Dessutom gäller också andra lagar, jordanska, israeliska och – från mandatperioden – brittiska.

Det är därför en logisk följd av ockupationen att oroligheterna ständigt

ökar. Enda lösningen är att palestinierna tillerkännes självbestämmande över Västbanken och Gaza eventuellt i konfederation med Jordanien. Samarbeta med grannstaterna Israel och Egypten borde också kunna ske i olika sammanhang. När freden är där kan många samarbetsformer utformas, och inga gränser är i själva verket säkrare än fredens.

Israels politik har varit och är expansionistisk. FN:s delningsplan har förskjutits till Israels fördel. Golanhöjderna och Jerusalem är annekterade, medan resten är ockuperat. För Israel själv som sionistisk stat är detta så långt man kan se förödande. Risker för ett apartheidssystem är uppenbart, vilket många inom Israel också förstår.

Israel utgör en stat för judar. Om den inom sina gränser inte blott hyser ca 700 000 araber med israeliskt medborgarskap utan dessutom, utanför sina gränser, men på ockuperat område, har 1,5 miljoner palestinier innebär detta att Israel som judisk stat måste upphöra om alla skall åtnjuta lika rättigheter och lika skyldigheter. Enda utvägen för Israel, om den judiska staten skall bestå, är att den ena folkgruppen (judiska) regerar över den andra (palestinska). Detta är Israel uppenbart berett att göra i framtiden, eftersom ockupationen synes bli permanent.

En annan utväg, ännu dystrare, erbjudes också, nämligen att Israel fördriver palestinierna. Tyvärr föresvävar denna utväg många inom Israel. Å andra sidan finns det israeler som ser faran och förordar en lösning av konflikten där palestinierna tillerkännes självbestämmanderätt. Man får hoppas att denna opinion skall vinna mark i Israel, eftersom den synes vara dess enda hopp.

Sverige har vid flera tillfällen på ett aktivt sätt medverkat i Mellanöstern. I fråga om Israel och arabländerna var det justitierådet Emil Sandström som var ordförande i den arbetsgrupp inom FN som 1947 utarbetade delningsplanen. Greve Folke Bernadotte medlade i den konflikt som då uppstod. Han fick plikta med sitt liv och mördades av den illegala Sternligan. Ambassadör Gunnar Jarring har sedermera medlat, ett FN-mandat som formellt fortfarande gäller. Sverige är engagerat i FN:s fredsbevarande styrkor i området och vid FN:s militärsjukhus i södra Libanon. Israel har också fortfarande militär verksamhet i detta område, således i grannlandet Libanon.

FN har därför ett särskilt stort ansvar för Mellanöstern. Det verkar därför naturligt att en fredskonferens står under FN. Det förslag som ligger om att säkerhetsrådets permanenta stater skall utgöra huvudstommen i en sådan konferens verkar rimligt, eftersom en fred i Mellanöstern knappast kan komma till stånd utan att USA och Sovjet är engagerade i processen. EG har också visat ett stort intresse för utvecklingen, vilket är naturligt eftersom EG inrymmer Västtyskland, Storbritannien och Frankrike, samtliga medlemmar av säkerhetsrådet och inblandade i Mellanösterns tragiska historia. Förutom Israel är också givetvis palestinierna huvudpart i förhandlingarna. PLO är erkänd som deras representant och bör därför delta som likvärdig part i en fredskonferens.

Krisen i Mellanöstern är givetvis inte bara en fråga för parterna i området. Israel innehar enligt uppgifter kärnvapen. Stormakterna finns i området. Ett tredje världskrig kan således mycket väl utvecklas härifrån. Men bortsett från detta har alla länder – även Sverige – ett ansvar, dels för freden i största

allmänhet, dels för de mänskliga rättigheterna. Våldet och deportationerna av palestinier – det har sammanlagt skett över 1 000 sådana deportationer sedan 1967 – är orsak nog att länder utanför området försöker bidra till fred. Sveriges internationella hållning är också att konflikter skall lösas vid förhandlingsbordet och inte med våld.

Det råder stor skillnad i levnadsstandard mellan Israel och de ockuperade områdena. 767 000 palestinska flyktingar lever i över 60 läger i hela Mellanösternområdet, varav många finns på Västbanken och i Gazaområdet. Gaza är i själva verket ett enda flyktingläger. I vissa av dessa läger växer nu den fjärde generationen upp, till synes utan hopp för framtiden. Sverige bör enligt min mening utveckla sin biståndsverksamhet till dessa områden.

Med anledning av det anförda ber jag att få ställa följande frågor till utrikesministern:

1. Vilka konkreta åtgärder är regeringen beredd att vidta för att få till stånd en internationell fredskonferens under FN:s ledning mellan Israel och palestinierna?
2. Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta för att hävda FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna, inkl. att Genèvekonventionen 1949 efterlevs på de av Israel ockuperade områdena?
3. Är regeringen villig att föreslå, utöver anslaget till UNRWA, ekonomiskt och humanitärt bistånd till Västbanken och Gaza?

7 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framstälts

den 11 januari

1987/88:292 av *Sigge Godin* (fp) till kommunikationsministern om ombyggnad av sträckan Nyland–Ullånger på väg E 4:

I början av januari 1988 dödades två kvinnor vid en seriekrock på E 4, sträckan Nyland–Ullånger i Västernorrlands län. Sträckan Nyland–Ullånger är den sämsta längs med hela E 4. Vägbredden på nationella stamvägnätet skall vara 13 meter och man skall kunna hålla en hastighet av 90 km/tim. Vägbredden på platsen för olyckan är endast 8 meter. Trots att såväl vägverkets personal som trafikanterna är eniga om att vägsträckan snarast måste byggas om saknas medel. Enligt vägverkets långtidsplan kommer byggstart inte att ske förrän 1996.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga kommunikationsministern om regeringen är beredd att vidta åtgärder så att sträckan Nyland–Ullånger kan byggas om snarast.

1987/88:293 av *Per Stenmarck* (m) till finansministern om bestämmelserna för ombordförsäljning på färjeleden Ystad–Bornholm:

Prot. 1987/88:49
12 januari 1988

Meddelande om frågor

Den svenska regeringen har gett dispens från skattebestämmelserna för färjeleden mellan Strömstad och norska Sandefjord. Detta är positivt och innebär säkert fördelar både för rederiet, för de båda orterna och för resenärerna.

I olika omgångar har krav framförts att trafiken på färjeleden Ystad–Bornholm skall klassificeras som s. k. lång rutt. Detta skulle möjliggöra samma bestämmelser för ombordförsäljning som gäller för andra färjeleder med jämförbara avstånd.

Är regeringen, mot bakgrund av sitt ovan nämnda ställningstagande, beredd att uppta förnyade diskussioner med den danska regeringen angående en omklassificering av färjeleden Ystad–Bornholm som lång rutt?

1987/88:294 av *Per Stenmarck* (m) till finansministern om prioriteringen av tullens resurser:

Lex Öresund tillämpas sedan 1961 på färjetrafik mellan skånska hamnar och hamnar i Danmark. Lagen begränsar ombordförsäljningen på färjor i denna trafik.

I olika omgångar har riksdagen ställt sig bakom krav på diskussioner med Danmark för att få till stånd vissa förändringar i lagen. Sådana samtal har också förts, dock utan att några större förändringar kunnat uppnås.

Mot denna bakgrund ter det sig underligt att lagen i stället skall utvidgas genom något som i massmedia kallas för lex Småland. Därigenom skall tullens resurser omdisponeras, för att komma till rätta med det s. k. turandet. Möjligheten att handla varor på andra sidan sundet, mer än en gång per dygn, skall begränsas. Mot bakgrund av de stora problemen med ständig narkotika-införsel via skånska hamnar ter sig denna omprioritering synnerligen diskutabel.

Vilka åtgärder är regeringen beredd vidta för att förhindra denna omprioritering av tullens resurser?

den 12 januari

1987/88:295 av *Ingbritt Irhammar* (c) till miljö- och energiministern om skärpning av miljöskyddslagen:

Många allvarliga överträdelser mot miljöskyddslagen har enligt pressuppgifter skett under lång tid vid ScanDust i Landskrona. Av polisanmälningar framgår att företaget har dumpat giftigt avfall i vattnet och på soptippen och lagrat metallstoft utomhus under bar himmel. I Sverige skiljer vi på allvarliga och bagatellartade brott. Vid allvarliga brott krävs i regel att den åtalade personligen inställer sig vid rättegången samt att fängelse finns i påföljdsskalan. Vid bagatellartade brott åtalas man ofta för oaktsamhet. Påföljden stannar vanligtvis vid böter och den åtalade behöver i regel inte infinna sig vid rättegången.

Prot. 1987/88:49
12 januari 1988

Meddelande om frågor

Åtalet i ScanDust-affären gällde i något fall först uppsåt men har senare mildrats till oaktsamhet. Detta synes kunna leda till att processen kan genomföras utan att de åtalade personligen behöver närvara vid rättegången. I allmänhetens ögon och kanske även i realiteten blir därmed brotten, som dessutom synes kunna stanna vid böter, likställda med bagatellartade brott, t. ex. typ fortkörning eller snatteri. Enligt min uppfattning bör miljöbrott betraktas som allvarliga brott med krav på närvaro av de åtalade vid rättegång och ge möjlighet till strängare påföljd än böter.

Eftersom upprepade brott under lång tid mot miljöskyddslagen inte kan anses som bagatellartade, vill jag fråga miljöministern om inte miljöskyddslagen bör skärpas.

1987/88:296 av *Anita Bråkenhielm* (m) till statsministern om aktualiserande av icke-spridningsavtalet:

Ett av de rustningskontrollsavtal som sannolikt haft verklig betydelse för att begränsa kärnvapenrustningarna är icke-spridningsavtalet. Två av länderna i det s. k. sexnationsinitiativet har gjort sig kända som aktiva motståndare till detta viktiga avtal.

På vilket sätt kommer statsministern under de kommande överläggningarna i Stockholm att aktualisera icke-spridningsavtalet?

8 § Kammaren åtskildes kl. 15.47.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

Olof Marcusson